

Lootsluyden en Hystoriën

Nu ook in Goes monument voor Frans Naerebout

Jacques Deijnen

Het jaar 2005 was het jaar waarin Goes op velerlei wijzen het zeshonderdjarig bestaan van de stadsrechten vierde. In de binnenstad werden historische gebouwen gerestaureerd en voorzieningen opgeknapt. Op oude panden werden de vroegere namen uit de tijd dat er nog geen huisnummering was, geschilderd. Plaaveisel en verlichting werden danig onder handen genomen en in orde gebracht. In artikelen werd over de historie van de stad geschreven. In de Grote of Maria Magdalena kerk werden concerten gegeven en exposities ingericht. Aan het leven van voor Goes belangrijke personen werd aandacht geschonken.

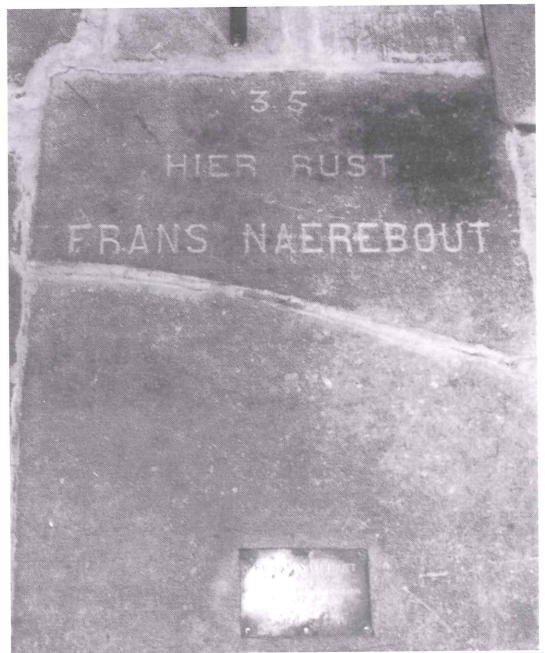
Zo ook aan de levensloop van Frans Naerebout, hij was de laatste tien jaren van zijn leven een gerespecteerd burger van Goes en voordien al landelijk en alom een bekende persoonlijkheid. In de loop der jaren werden dan ook in veel plaatsen straten naar hem vernoemd.

Na een indrukwekkende begrafenis werd hij in 1818 in de Maria Magdalenakerk begraven. In de kerk bevinden zich twee grafstenen, de ene als grafzerk waarin gebeiteld: Hier rust Frans Naerebout. Op die zerk is het koperen plaatje aangebracht dat op de kist was geschroefd en waarvan de tekst luidt:

Frans Naerebout, overleden den 29 augustus 1818, oud 70 jaren.

De andere steen is een gedenksteen met tekst en destijds, evenals de zerk, verzorgd door het Goessche Departement van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen.

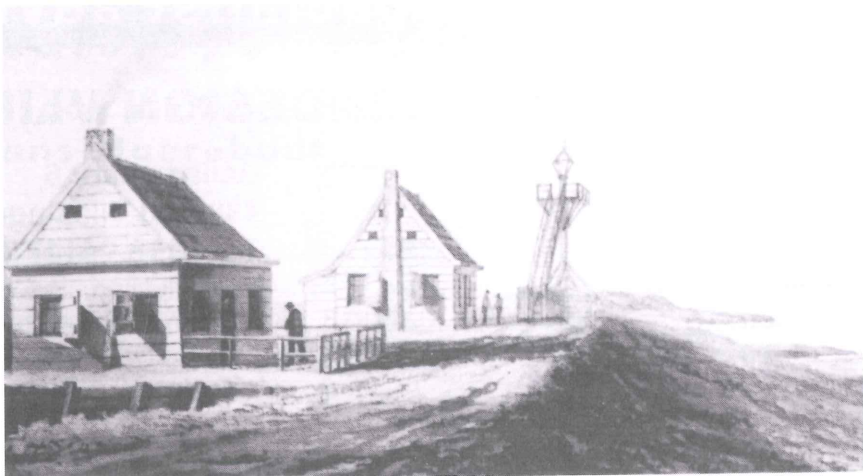
In het gerenoveerde gemeentemuseum van Goes, nu geheten Historisch Museum der Bevelanden, werd op de avond van 29 augustus 2005 een tentoonstelling over het leven van Frans Naerebout geopend. Met schilderijen, modellen, archivalia, boeken en publicaties werd zijn levensloop in beeld gebracht. Onze sociëteit heeft aan deze expositie ook een bijdrage gegeven door voor de duur van deze tentoonstelling een aantal zaken uit onze collectie ter beschikking te stellen. Zoals het portret van Frans Naerebout (n. J.P. Bourjé) waarop hij

staat afgebeeld met de penning van Broeder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Ook de vier gravures van Engel Hoogerheijden (1780) en een herdruk van het bijbehorende 'Bericht wegens het verongelukte Oost-Indische schip Woestduin en de redding der schepelingen door de gebroeders Naerebout' waren er te zien. In dit 23 bladzijden tellende geschrift wordt door, naar wordt aangenomen de Vlis-singse dominee J.W. te Water, lid van het Zeeuws Genootschap der Wetenschappen en later professor te Leiden, beschreven hoe de

gebroeders Naerebout en de bemanning van hun eigen vissersschip in 1779 tijdens stormweer en in twee reizen naar de Rassen van de aldaar gestrande Woestduin 87 schipbreukelingen werden gered en te Vlissingen aan wal gebracht. Ook waren er enige van onze modellen te zien,

zoals van de betonningsvaartuigen met de naam 'Frans Naerebout'. Het laatste en nu in dienst zijnde vijfde, en nu genoemd vaarwegmarkeringsvaartuig, werd in 1988 gebouwd.

In de loop der jaren zijn er over de vroegere visser, zeeloods en op latere leeftijd vaste VOC-loods gedichten en een toneelstuk geschreven en werden er voordrachten over hem gehouden, zoals in 1816 door mr. Pieter Pous voor het Zeeuwsch Genootschap der wetenschappen en in 1984 door drs. J.H. Kluiver in de St. Jacobskerk te Vlissingen tijdens de viering van het honderdjarig bestaan van onze sociëteit.

J. Stamperius en Dignate Robberts schreven boeken over hem. J. Stamperius was onderwijzer aan de school in de Wilhelminapolder bij Goes, werd schoolopziener en tevens schrijver van jeugdboeken. Hij was maatschappelijk bewust en actief en maakte met J. Roest, destijds de voorzitter van onze vereniging deel uit van een comité dat zich beijverde tot oprichting van een standbeeld voor Frans Naerebout, dat in 1919 bovenaan de Coosje Buskenstraat bij de boulevard in Vlissingen werd onthuld. Dit monument werd tijdens een beschieting in 1944 vernield. Naar verluidt zou de kop van het beeld nog in de toegang tot de nabij gelegen Duitse bunker hebben gelegen en nu in het depot van het Imperial War Museum in Londen worden bewaard.

In 1952 werd op het Bellamypark in Vlissingen

een nieuw standbeeld onthuld naar ontwerp van Philip ten Klooster uit Veere, een oud-leerling van de 'De Ruyterschool'.

Bij de opening van de tentoonstelling in het Historisch Museum de Bevelenden werd aan de bezoekers een brochure met als titel 'De Goese jaren van Frans Naerebout' overhandigd. De tekst, met veel informatie, in dit fraai geïllustreerde boekwerkje is van Frank de Klerk.

Door de oorlog tussen Engeland en Frankrijk kwamen hier de overzeese handel en scheepvaart vrijwel stil te liggen. Ons land was door de Fransen bezet. De Engelsen blokkeerden onze havens en verkregen de hegemonie ter zee, de Fransen kondigden het Continentale Stelsel af. Om een mogelijke landing van de Britten in Zeeland te voorkomen werd in 1805 de betonning in de zeegaten opgenomen. Frans Naerebout, die aan die werkzaamheden deelnam kreeg daarbij een ongeluk waardoor hij blijvend gehandicapt raakte. Door deze omstandigheden, geen scheepvaart meer en lichamelijk onvermogen was er voor hem, hij was inmiddels 57 jaar oud, een einde gekomen aan zijn loodsmanschap. Hij raakte zonder inkomsten en met zijn vrouw Saartje in kommervolle omstandigheden.

De binnenwateren bleven evenwel van navigatiemerken voorzien en werden hier en daar zelfs uitgebreid. Er werd dan ook op de oostelij-

ke punt van de Oost-Bevelandpolder een houten kustlicht met kraaiennest gebouwd. Een tijd later kwam er bij dat kustlicht een houten woonhuis met bakstenen schoorsteen te staan. Na vanuit Vlissingen te zijn verhuisd werd Frans Naerebout daar lichtwachter en kwam in het huis bij het kustlicht te wonen.

De grote olielamp van dat licht, waarschijnlijk op raapolie brandend, moest elke avond ontstoken worden en 's morgens gedoofd.

Tot zijn dood in 1818 heeft Frans Naerebout in dat huisje gewoond, eerst samen zijn vrouw, na haar overlijden in 1816 alleen.

In 1856 is het kustlicht en de bijstaande behuizing tijdens een dijkval verdwenen en tot op heden is nooit meer iets van teruggevonden.

De laatste tijd evenwel vindt er ter plaatse en in de omgeving steeds meer oeverrecreatie plaats en duikers hebben daar bewoningssporen aangetroffen zoals bakstenen en resten van dakpannen.

Een aquarel, destijds door G. Braam geschilderd, laat zien hoe dat kustlicht en de woning er uitzagen.

In januari 1808 werd er in Zeeland door een springvloed veel schade aangericht en er werd besloten om het schorregebied ten noorden van Goes in te polderen.

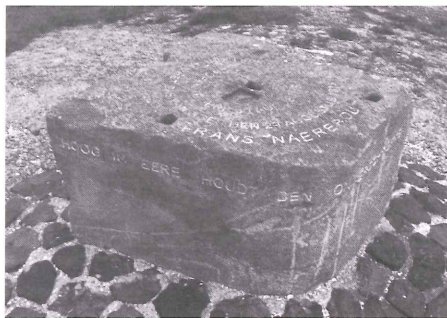
In 1809 was de Wilhelminapolder gereed. Om in Goes te kunnen komen werd voor de binnenschippers door die Wilhelminapolder een havenkanaal gegraven en een sluis met buitenhaven aangelegd. Die sluis functioneerde echter slecht en er werd dan ook een nieuwe sluis aangelegd die in 1818 gereed was en toen konden scheepjes zoals hoogaars, poon, hengst, tjalk via het Goesche Sas het havenkanaal bevaren. Behalve lichtwach-

ter was Frans Naerebout ook benoemd tot de 'eerste sasmeester der stad Goes', havenmeester en ontvanger van het bakken- en lantaarngeld in de Goese haven. Na de opening van de tentoonstelling in het museum op de avond van de 29e augustus ging het gezelschap langs het havenkanaal, aan de kant waarvan veel jachtjes gemeerd lagen, naar de dijk aan de Oosterschelde bij het Goese Sas waar het monument voor Frans Naerebout onthuld werd.

Ter oriëntatie stonden daar op de donkere dijk twee palen waarop vuurkorven met daarin brandende houtblokken. Op het met de Goese vlag afgedekte monument brandde een olielamp. Symboliek dus, vuurkorven waren vroeger immers een vorm van kustverlichting en het in 1808 ter plekke ontstoken kustlicht brandde op olie evenals de lamp op de gedenksteen.

Met het voorschip dicht aan de dijk lag de tonnenlegger Frans Naerebout en verlichtte met een zoeklicht de plaats van het monument wat staat nabij de plek waar vroeger kustlicht en woning hebben gestaan. De gedenksteen is een opgevest, tonnen wegend natuursteen restant van de oorspronkelijke sluis en geplaatst op een gefundeerd stuk dijk.

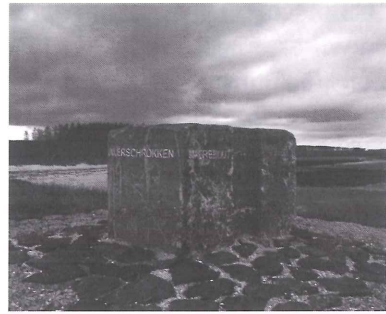
Nadat Eddy Beekman, voorzitter van de Stichting Stichtlicht een kort overzicht van de levensloop en de Goese jaren van Frans Naerebout had voorgelezen, onthulde de burgemeester van Goes Dick van der Zaag met enkele woorden en door het verwijderen van de stads-

vlag van Goes het monument. Het was toen 29 augustus 2005 middernacht. Op 30 augustus 1748 te Veere geboren, overleed Frans Naerebout op 29 augustus 1818 in zijn woning aan het Goessche Sas. Het Scheldeloodsenkoor zong enkele strofen van het Zeeuwse Volkslied waaronder:

*Dat immer hoog in ere houdt
Den onverschrokken Naerebout*

Deze versregels staan rondom in de gedenksteen gebeiteld. Het betonningsvaartuig blies op zijn luchtfluit en spoot met zijn blusinstallatie een watergordijn en voer langzaam de Oosterschelde op.

Na deze officiële onthulling van het monument ging men naar het nabijgelegen café-restaurant Het Loze Vissertje om nog enige ogenblijken na te praten.

Het initiatief tot oprichten van het monument werd door de Stichting Stichtlicht genomen, die zich ten doel stelt om bepaalde cultuurhistorische objecten in Goes maar ook daarbuiten van o.a. licht-projecten te voorzien. Te Goes werden projecten als de verlichting van de televisietoren en te Vlissingen in 2003 het lichtproject van Honderd jaar Zeevaartschool gerealiseerd.